

JUBILEUSZ PROF. DR. HAB. ALEKSANDRA POSERN-ZIELIŃSKIEGO

4 listopada 2013 roku, w sali Collegium Minus Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, odbyły się uroczystości jubileuszowe związane z 70-leciem urodzin i 40-leciem pracy naukowej prof. zw. dr. hab. Aleksandra Posern-Zielińskiego, wieloletniego dyrektora Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej UAM oraz kierownika poznańskiej Pracowni Etnologii Instytutu Archeologii i Etnologii PAN. Zasługi Profesora dla nauk etnologicznych i antropologicznych, a w szczególności dla studiów latynoamerykańskich, jak również społecznych i humanistycznych są olbrzymie.

Uroczystości trwały cały dzień, miały przebieg kilkietapowy. Rano Jubilat spotkał się z gronem wybranych latynoamerykanistów, w południe odbyły się uroczystości oficjalne, po których część gości wzięła udział w uroczystym obiedzie wydanym przez władze uczelni. Spotkanie wieczorne miało już charakter nieformalny i odbyło się w gronie współpracowników, przyjaciół i rodziny.

W uroczystościach oficjalnych na cześć Jubilata wziął udział rektor UAM prof. Bronisław Marciniak, dziekan Wydziału Historycznego prof. Kazimierz Ilski oraz dyrektorzy Instytutu Etnologii i Antropologii UAM prof. Michał Buchowski i Instytutu Archeologii i Etnologii PAN prof. Andrzej Buko, a także ponad 100 gości z całego kraju, reprezentujących kilkadziesiąt instytutów i ośrodków naukowowo-badawczych z wszystkich uniwersytetów państwowych: Uniwersytetu Warszawskiego, Jagiellońskiego, Łódzkiego, Szczecińskiego, Gdańskiego, Wrocławskiego, Śląskiego, Opolskiego, im. Mikołaja Kopernika z Torunia, Marii Curie-Skłodowskiej z Lublina, jak również władze i delegacje oddziałów PAN z całej Polski i kilku towarzystw naukowych z PTSL na czele, a także z kilkunastu muzeów archeologiczno-etnograficznych, m.in. z Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie, Muzeum w Szczecinie, Toruniu, Łodzi, Krakowie, Śreniawie i Ciechanowicach.

Środowisko polskich latynoamerykanistów reprezentowali, wraz ze współpracownikami, prof. M. Śniadecka-Kotarska – prezes PTSL, a zarazem kierownik Zakładu Studiów Latynoamerykańskich UŁ, prof. Mariusz Ziółkowski z Centrum Badań Prekolumbijskich i Instytutu Archeologii/ Katedry Antropologii Historycznej UW, prof. UJ Andrzej Krzanowski z Katedry Ameryki Łacińskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego, prof. Mirosława Czerny, prof. Maria Skoczek, dr hab. Bogumiła Lisocka-Jaegermann z WSRiG UW, prof. UW Anna Gruszczyńska-Ziółkowska z Instytutu Muzykologii UW, a także dr Mariusz Kairski z Uniwersytetu Gdańskiego, dr Francisco Rodriguez z CESLA UW oraz przedstawiciele „Artes Liberales” UW i Instytutu Studiów Iberyj-

skich i Iberoamerykańskich UW, Iberystyki z UMCS i Uniwersytetu Wrocławskiego. W uroczystościach uczestniczyli współpracownicy z obu instytucji tj. z Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej UAM (EiAK) i Pracowni Etnologii Instytutu Archeologii i Etnologii PAN (PAiE), a także delegaci doktorantów i studentów oraz najbliższa rodzina; żona Mirosława (zarazem przez wiele lat także współpracownik IHKM PAN), syn Julian z żoną i przyjaciele. Po okolicznościowych przemówieniach władz uczelni i PAN oraz Komitetu Nauk Etnologicznych PAN, zarys drogi naukowej Jubilat przedstawił prof. Ryszard Vorbrich. Następnie, w imieniu środowiska latynoamerykanistycznego, głos zabrał prof. M. Ziółkowski, a doktorantów – dr L. Kaczmarek, po czym ponad godzinę trwało odczytywanie wybranych, nadesłanych życzeń. Największy aplauz i gromkie brawa zgromadzonych wywołały życzenia i prezent otrzymany z Uzbekistanu – ubiór starszyny plemiennej, który Jubilat natychmiast przymierzył.

Tę część uroczystości zakończyło wręczenie Jubilatowi przez prof. R. Vorbricha i dr A. Szymoszyn przygotowanego specjalnie tomu jubileuszowego pt. *Ethnos et ponentia – Interdyscyplinarność w polskiej etnologii*.

Syntetyczne wystąpienie Jubilat odbyło się zgodnie z charakteryzującą Pana Profesora ciekawą, przejrzystą i klarowną konstrukcją, a także punktualnością. Niezwykle interesująco i skromnie scharakteryzował w nim swoją drogę do etnologii i najważniejsze kolejne zwroty w karierze naukowej, często przełomowe, a wynikające po części z przypadków losowych lub szczęśliwych zbiegów okoliczności.

Prof. dr hab. Aleksander Posern-Zieliński to dziś jeden z najbardziej utytułowanych polskich naukowców i znany w świecie latynoamerykanista. Rozpoczął studia etnograficzne na UAM w 1960 roku. Interesował się wówczas Azją i Oceanią oraz religioznawstwem. Pracę magisterską poświęcił tematowi łączącemu obszar pierwszych i następnych zainteresowań, a mianowicie, *Powiązaniom kulturowym pomiędzy Oceanią a Ameryką prekolumbijską*. Po ukończeniu studiów w 1966 roku rozpoczął pracę, najpierw w Katedrze Etnografii UAM, a następnie w Zakładzie Socjologii, gdzie zajmował się problemem mieszkańców polskich ziem północnych i zachodnich. W 1968 roku przeniósł się do Instytutu Historii Kultury Materialnej, przekształconego następnie w Instytut Archeologii i Etnologii PAN, prowadzonego przez lata przez prof. Marię Frankowską, którą zastąpił na kierowniczym stanowisku po jej odejściu na emeryturę i gdzie pracuje do dziś. Tam w 1973 roku obronił pracę doktorską pod tytułem *Ruchy społeczno-religijne w indiańskiej Ameryce hiszpańskiej*, której promotorem była oczywiście prof. M. Frankowska.

Pracę habilitacyjną poświęcił tematowi: *Etniczność a tradycja. Przemiany kultury Polonii amerykańskiej*. Kolokwium odbyło się w 1983 roku, a tytuł profesora zwyczajnego Jubilat uzyskał w 1992 roku. W 1993 roku dokonano ważnej zmiany w życiu profesora – został wybrany na dyrektora Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturo-

wej na UAM. Uniwersytet stał się odtąd jego pierwszym miejscem pracy. Stanowisko to piastował przez kolejnych 15 lat do 2009 roku.

Profesor Posern-Zieliński od początku pracy w IHKM PAN prowadził badania dotyczące środowisk wielokulturowych, relacji społeczności etnicznych z grupami narodowymi w różnych kontekstach, najpierw Polski i Niemiec, potem Stanów Zjednoczonych i Kanady, a następnie w kilku krajach Ameryki Łacińskiej. Pierwszy roczny pobyt w Stanach Zjednoczonych w 1974 roku na Uniwersytecie Minnesota w Minneapolis, jak i kolejne, zaowocowały studiami nad Polonią w tamtejszych wybranych środowiskach. Pierwszym wyjazdem terenowym w Andy była kilkumiesięczna wyprawa naukowa PAN i UW *Andy 78* do Peru – interdyscyplinarna ogólnopolska wyprawa z programem archeologiczno-etnologiczno-geograficznym. Tam profesor Posern-Zieliński podjął studia nad tubylczą ludnością wiejską zamieszkującą tereny górskie, które to badania kontynuuje do dziś, mimo że spectrum badanej problematyki rozszerzało się stopniowo. Kolejny etap systematycznych badań w Andach nastąpił po zmianach politycznych. Od 1994 roku profesor prowadzi badania w ramach grantów KBN, MNiSW w obrębie krajów andyjskich: Ekwadoru, Peru, Boliwii i Chile, a także w Meksyku, zaś ostatnio – również i na Jamajce.

W kręgu szerokich zainteresowań Profesora znajdują się: antropologia etniczności i polityki, stosunków etnicznych, migracji, studia etnohistoryczne (związane z epoką kolonialną), dzieje etnologii i antropologii społeczno-kulturowej (polskiej, europejskiej, anglosaskiej i latynoamerykańskiej), etnoreligioznawstwo, teoria przemian społeczno-kulturowych, studia amerykańskie i latynoamerykańskie, związki interdyscyplinarne etnologii i archeologii. Profesor Posern-Zieliński prowadził i prowadzi badania nad etnicznością we współczesnym świecie, etnonacjonalizmem, sytuacją ludności tubylczej i mniejszości, transnacionalizmem, a także polityką etniczną w perspektywie porównawczej, teoriami etniczności i ich transformacjami, oddziaływaniami globalizacji na ludy tubylcze, sytuacją ludności tubylczej regionu andyjskiego, problemami multi- i interkulturalizmu. Po badaniach w USA, Kanadzie i Niemczech, przez ostatnie dwadzieścia lat, prowadził systematyczne badania w krajach wyżej wymienionych, a także w Uzbekistanie.

Jubilat jako jedyny przedstawiciel etnologii i antropologii kulturowej jest członkiem korespondentem Polskiej Akademii Nauk oraz Polskiej Akademii Umiejętności. Od lat jest członkiem Komitetu Nauk Etnologicznych PAN, Centralnej Komisji do spraw Stopni i Tytułów oraz Zespołu do spraw Nagród Naukowych Prezesa Rady Ministrów. Przez szereg lat pracował też dla PAKA, był i jest ekspertem KBN, MNiSW, NCN i FNP. Zasiada w kilkunastu gremiach wydawniczych, przez blisko 10 lat był redaktorem najstarszego polskiego hiszpańskojęzycznego periodyku *Estudios Latinoamericanos* – wydawanego przez PTSL oraz czasopisma anglojęzycznego *Ethnologia*

Polona, wydawanego przez PAN. Uczestniczy w pracach wielu krajowych i międzynarodowych organizacji naukowych, pełniąc funkcję m.in. honorowego przewodniczącego Polsko-Amerykańskiego Towarzystwa Etnologicznego, przewodniczącego polskiego Komitetu Narodowego ds. Współpracy z Międzynarodową Unią Nauk Antropologicznych i Etnologicznych UIAES oraz członka polskiego Komitetu Narodowego ds. Współpracy z Międzynarodową Radą Unii Naukowych – agendą UNESCO.

W roku 2000 pełnił zaszczytną funkcję wiceprezydenta 50. Międzynarodowego Kongresu Latinoamerykanistycznego w Warszawie, a na 53. Kongresie ICA w Meksyku w 2009 roku, jako pierwszy polski latinoamerykanista, został zaproszony do wygłoszenia wykładu plenarnego, który poświęcił prowadzonym wówczas badaniom nad Mapuchami w Chile w tych samych regionach, gdzie prowadził je ponad 100 lat wcześniej inny Polak – Ignacy Domeyko.

Prof. Posern-Zieliński był stypendystą Fundacji Kościuszkowskiej, American Council of Learned Societies, DAAD, Fundacji Fulbrighta, Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej oraz laureatem Nagrody Fundacji im. Stefana Batorego i Nagrody im. Floriana Znanieckiego. Wykładał gościnnie na kilkunastu uniwersytetach w krajach obu Ameryk (USA, Kanada, Meksyk, Ekwador, Boliwia, Peru, Chile), a także w Hiszpanii, Niemczech, Norwegii, Rosji i na Ukrainie. Kierował kilkudziesięcioma projektami badawczymi – kilkanaście z nich realizował zespołowo i indywidualnie w Ameryce Łacińskiej. Nadal jest zaangażowany w realizację wielu przedsięwzięć naukowych.

Prof. Posern-Zieliński jest autorem ponad 300 publikacji, w tym sześciu książek autorskich, dziewięciu – pod redakcją, ponad 100 artykułów w czasopiśmie naukowych i blisko 70 rozdziałów w pracach zbiorowych. Wypromował w czasie pracy w IEiAK UAM 11 doktorów i 123 magistrów.

Wśród najważniejszych Jego publikacji wymienić należy:

- *Tradycja a etniczność. Przemiany kultury Polonii amerykańskiej*, Wrocław, Ossolineum, 1982.
- *W krainie Inkarri, szkice etnologiczne o Peru*, Wrocław, Ossolineum, 1985.
- *Etniczność. Kategorie, procesy etniczne*, Poznań, Polskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2005.
- *Między indygenizmem a indianizmem*, Poznań, Wydawnictwo UAM, 2005.
- *Tolerancja i jej granice w relacjach międzykulturowych*, red. A. Posern-Zieliński, Poznań, Wydawnictwo Poznańskie, 2004.
- *Etniczność a religia*, red. A. Posern-Zieliński, Poznań, Wydawnictwo Poznańskie, 2003.
- *Świat grup etnicznych*, red. A. Posern-Zieliński, Poznań, Wydawnictwo Kurpisz, 2002.

- *Exploring Home, Neighbouring and Distant Cultures*, red. A. Posern-Zieliński i L. Mróz, Warszawa, Wydawnictwo DiG, 2008.
- „The State and the Indigenous Peoples in Latin America”, w: *Sobre el estado de los estados latinoamericanos*, Kraków, Andrzej Frycz Modrzewski Krakow University, 2009.

Profesor w IEiAK prowadził, między innymi, następujące wykłady: Antropologia etniczności i Etnologie krajów pozaeuropejskich, Ludy tubylcze wobec globalizacji, Mapa etniczna świata – Ameryka Północna i Południowa, Od indygenizmu do indyanizmu, Państwo a Indianie w Ameryce Łacińskiej, Wielokulturowość krajów Ameryki andyjskiej.

Jubilat należy do autentycznych autorytetów nauki polskiej, bardzo szanowanych i lubianych, zarówno przez generację najstarszych latynoamerykanistów, jak i najmłodszą (których reprezentuje piszący te słowa), co potwierdza wysoka frekwencja i spectrum wiekowe uczestników uroczystości (od 22 do 88 lat), jak również fakt, że wielu początkujących polskich latynoamerykanistów, w ramach programu MOST, wybierało UAM tylko ze względu na możliwość uczestniczenia w wykładach Profesora.

Jędrzej KOTARSKI
Instytut Studiów Międzynarodowych UŁ/
Polskie Towarzystwo Studiów Latynoamerykanistycznych